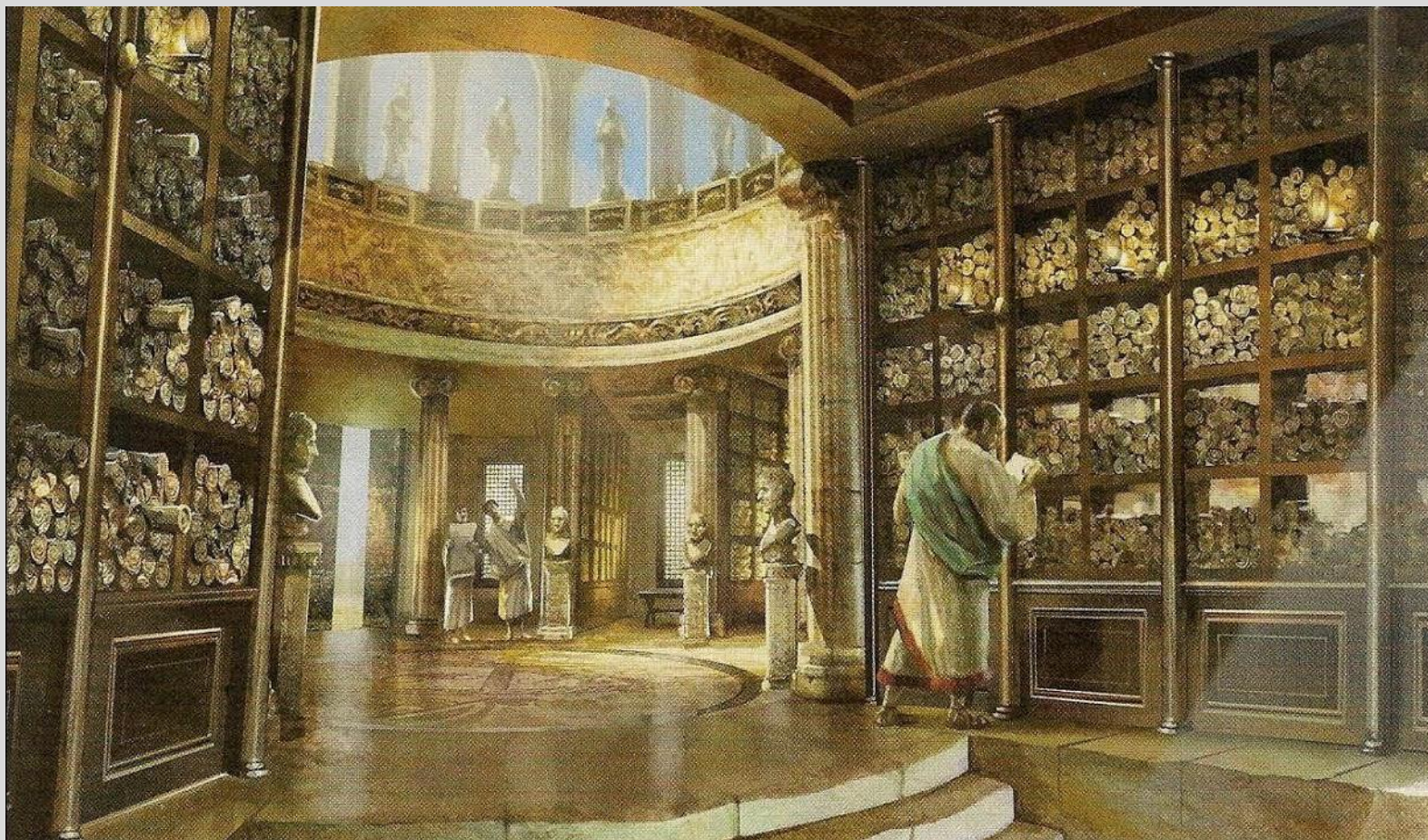

Η Βιβλιοθήκη της Αλεξανδρείας
Το έργο των Αλεξανδρινών Φιλολόγων
Η Βιβλιοθήκη της Περγάμου

Συλλογές βιβλίων στην Κλασική Αθήνα

-5^{ος} αιώνας π.Χ.

Εμπόριο βιβλίων → ιδιωτικές βιβλιοθήκες
π.χ. Αριστοφάνης → Ευριπίδη (αντλεί πολλά από
λογ. κείμενα, *Βάτραχοι* 943)

Αθήνα → έλλειψη πληροφοριών για Βιβλιοθήκη

- πιθανόν → δημόσια αρχεία → αντίγραφα έργων που παίζτηκαν στα Διονύσια ή άλλες γιορτές

-4^{ος} αιώνας π.Χ.

Πρόοδος παιδείας – επιστήμης → Ακαδημαϊκά
ιδρύματα → Βιβλιοθήκες

Αριστοτέλης → μεγάλη συλλογή βιβλίων (Λύκειο)

Η Βιβλιοθήκη της Αλεξανδρείας

- Χορηγός → βασιλιάς (ιδρύθηκε πιθανόν από τον Πτολεμαίο Β' Φιλάδελφο γύρω στο 280 π.Χ)
- Σκοπός: διευκόλυνση μελετών των λογίων του *Μουσείου*

Βιβλιοθήκη → ανάπτυξη με ταχύ ρυθμό

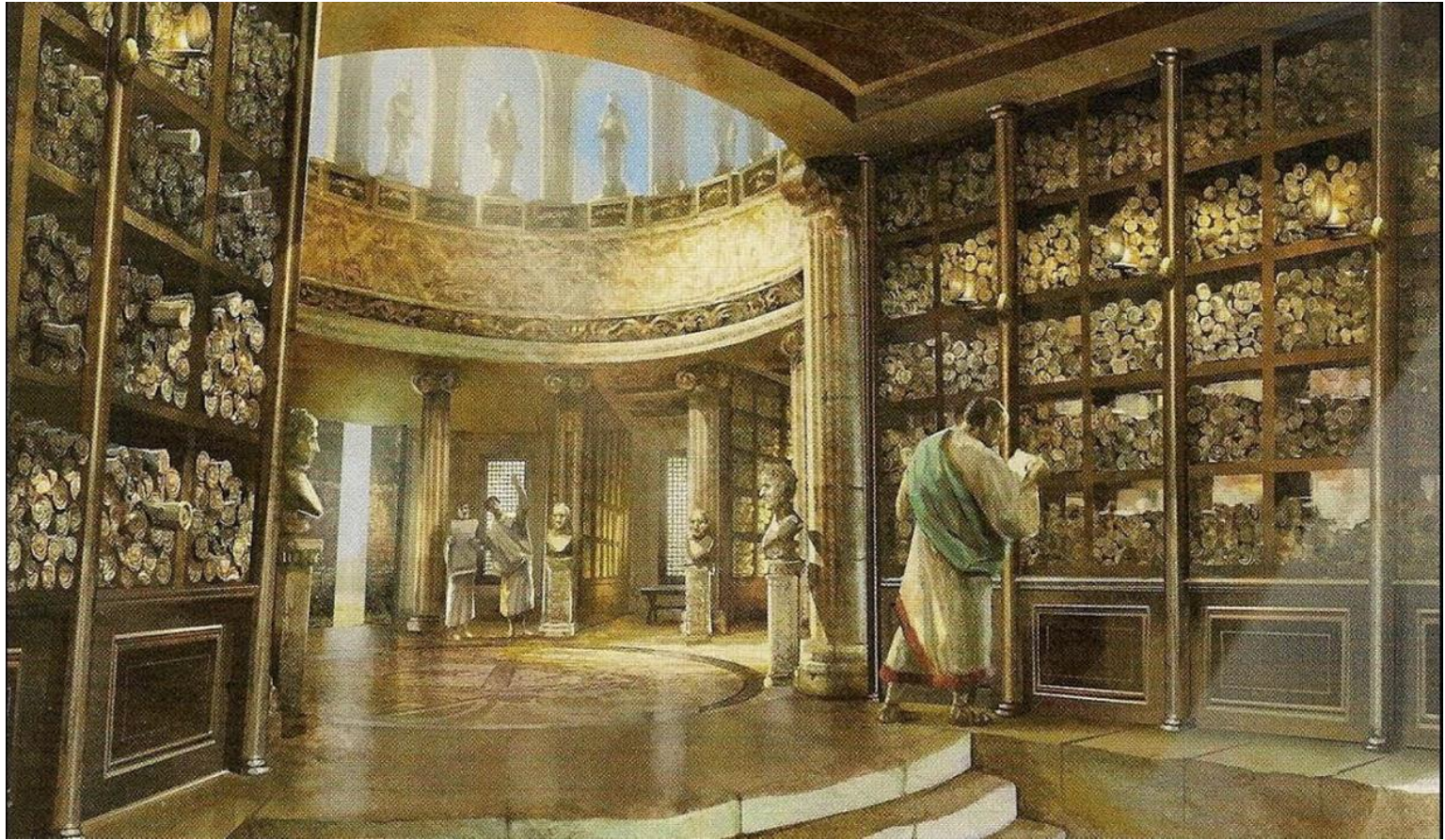
3^{ος} αιώνας π.Χ. → 200.000 ή 490.000 βιβλία ή τόμους!

- κύλινδρος → μικρή χωρητικότητα (ένας Πλατωνικός διάλογος)
- διπλά αντίγραφα;

- Στόχος: πλήρης συλλογή των κειμένων της Ελληνικής γραμματείας
- συγκέντρωση βιβλίων με κάθε τρόπο και οποιοδήποτε κόστος
π.χ. δάνειο τραγικών έργων από Αθηναίους

-Καταστροφή κατά κύματα:

- *48 π.Χ. εμφύλιος Καίσαρα-Πομπηίου
- *περ. 300 μ.Χ. από Ζηνοβία της Συρίας
- *641 μ.Χ. από Άραβες

Αναπαράσταση της Βιβλιοθήκης της Αλεξανδρείας

Bibliotheca Alexandrina:
η αναβίωση της αρχαίας βιβλιοθήκης (από το 2002)

Δυσκολίες ανάγνωσης των κειμένων

Μορφή κειμένου

- έλλειψη στίξης και χωρισμού λέξεων
- έλλειψη τονισμού → Ελληνιστική επινόηση
- γενίκευση χρήσης τόνων και στίξης μετά τον 9^ο αιώνα
- εναλλαγή προσώπων → δεν σημείωναν την εναλλαγή των προσώπων (Δράμα)
- παράλειψη ονομάτων προσώπων

λυρικοί στίχοι → σαν πεζό κείμενο

→ Αριστοφάνης ο Βυζάντιος (257-180 π.Χ) επινόησε την κωλομετρία

Κατάσταση κυλίνδρου

κίνδυνος → παρερμηνεία

→ φθορά κειμένων

Έργο Βιβλιοθηκάρων - Αλεξανδρινών Φιλολόγων

- **Βιβλιοθηκάριοι:** διευθυντές Βιβλιοθήκης.

Ζηνόδοτος, Αρίσταρχος, Αριστοφάνης, Ερατοσθένης,
Απολλώνιος ο Ρόδιος

1. **ταξινόμηση βιβλίων** → Καλλίμαχος →
βιβλιογραφικό οδηγό 120 βιβλία (*Πίνακες*)
2. **αποκατάσταση κειμένου:** ελλείψεις, δυσνόητα χωρία, ή
αποκλίσεις → ανάπτυξη φιλολογικής μεθοδολογίας &
κριτικής
3. **σταθεροποίηση μορφής κειμένου** με 2 τρόπους:
 - αντιγραφή από 1 πρότυπο
 - παραγωγή αντιγράφων από αντιγραφείς

Έργο Αλεξανδρινών φιλόλογων

4. καινοτομίες → εύκολη ανάγνωση

- α) μεταγραφή των κειμένων στο Ιωνικό αλφάβητο, αυτό που επιβλήθηκε στην Αθήνα το 403π.Χ. (Ευκλείδειο)
- β) στίξη, τονισμός (Αριστοφάνης ο Βυζάντιος)
(τέλος 9^{ου} αρχές 10^{ου} αιώνα μ.Χ. κανονική χρήση τονισμού)
- γ) εφεύρεση κωλομετρίας (χωρισμός στίχων)

5. διατύπωση και εφαρμογή αρχών Φιλολογικής επιστήμης:

- αξιόπιστο κείμενο («έκδοσις») – συγγραφή σχολίων:
 - εξετάζονται προβλήματα και δίνονται εξηγήσεις
 - συνήθως σε ξεχωριστά βιβλία («ὑπομνήματα»)
- συγγραφή και άλλων έργων Φιλολογική κριτικής και Γραμματικής

π.χ. Ζηνόδοτος → βίος του Ομήρου – δράση της Ιλιάδας

Αριστοφάνης → γραμματική ομαλότητα → *Περί αναλογίας*

Έργο Αλεξανδρινών Φιλολόγων

- **εφεύρεση & χρήση Κριτικών Σημείων:**
 - οβελός → μη γνήσιος στίχος
 - > διπλή → αξιόλογα χωρία (γλώσσα & περιεχόμενο)
 - >: διπλή περιεστιγμένη → διαφορετικοί στίχοι από το κείμενο του Ζηνόδοτου
 - * αστερίσκος → επανάληψη στίχων εσφαλμένα
→ παρεμβολή στίχων από άλλο χωρίο
 - ∩ αντίσιγμα → ταραχή της αλληλουχίας στίχων

σκοπός-πλεονέκτημα: διευκόλυνση της φιλολογικής επιστήμης

μειονέκτημα: ο αναγνώστης συμβουλεύεται ένα βιβλίο που στην πραγματικότητα προσφερόταν μόνο για τους ειδικούς

Έργο Αλεξανδρινών Φιλολόγων

- **αποτίμηση αξίας κειμένων**
- συχνή και εύκολη **απόρριψη** (ἀθέτησις, ἀθετεῖν → για στίχους που δεν θεωρούνταν γνήσιοι)
ευτυχώς τις αθετήσεις σπάνια τις ενσωμάτωναν στο κείμενο της έκδοσης (συνήθως έβαζαν σημάδι παραπομπής και έκαναν μνεία στα Σχόλια)
π.χ. *Ιλιάδα* Γ: η Αφροδίτη φέρνει κάθισμα για την Ελένη
- **ασκούσαν υψηλής στάθμης κριτική**
π.χ. Δολώνεια (ραψ. Κ) και *Ιλιάδα* – άλλο ύφος
- **διατύπωση Κριτικής αρχής:**
«Ὅμηρον ἐξ Ὁμήρου σαφηνίζειν»:
ο καλύτερος οδηγός για τη γλωσσική χρήση ενός συγγραφέα είναι το σύνολο του δικού του έργου.

Αποτίμηση συνεισφοράς Αλεξανδρινών Φιλολόγων

- Διατύπωση **αρχών Φιλολογικής επιστήμης**
- Επιβράβευση **αισθητικής αξίας** κειμένων
- **Διάσωση** αρχαίας ελληνικής γραμματείας
- Έκδοση κειμένου **Ομηρικών επών**
- Συγκρότηση κειμένου **τραγωδιών**
- Τραγωδία → εντοπισμός **παρεμβολών** από ηθοποιούς ή μεταγενέστερους
- Εκδόσεις κωμικών, Πινδάρου, λυρικών ποιητών

Η Βιβλιοθήκη της Περγάμου

Ο Ευμένης Β΄ (195-159 π.Χ.) οργάνωσε τη

Βιβλιοθήκη Πέργαμου

- δεν ασχολήθηκαν με τις εκδόσεις κλασικών συγγραφέων
- ενασχόληση με μονογραφίες, με την ιστορία, επιγραφές, γλώσσα, τοπογραφία, γραμματική
- **Διονύσιος ο Θράξ** (170- 190 π.Χ.) → γραμματική (μαθητής του Αρίσταρχου)

Η φιλολογική δραστηριότητα κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες

- **Επιτομές**

(σύνοψη, συγκεφαλαίωση ενός κειμένου, περίληψη)

-2ος μ.Χ. → πνευματική παρακμή

-Φλώρος → σύνοψη Ρωμαϊκής ιστορίας

-Επιτομές → εύκολες στο αναγνωστικό κοινό

π.χ. έργα Λίβιου (1^{ος} π.Χ.- 1^{ος} μ.Χ.) – Τάκιτου (1^{ος} –2^{ος} μ.Χ.)

→ δυσνόητα

- **Υπομνήματα**

(υπόμνημα = σύνολο ερμηνευτικών σχολίων σε κείμενα συγγραφέων, γραμμένο σε ξεχωριστό βιβλίο)

Γαληνός → υπομνήματα σε Ιπποκρατικά έργα

- **Σχόλια**

Άκρων – Πορφυρίων → σχόλια στον Οράτιο

Στα τέλη του **4ου μ.Χ.** αιώνα οριστικοποίηση
7 μαθήσεων (→ βάση μεσαιωνικής εκπαίδευσης)

- Γραμματική
- Ρητορική
- Διαλεκτική
- Αριθμητική
- Μουσική
- Γεωμετρία
- Αστρονομία